

Resimli Çocuk Kitaplarında Çocuk Haklarının İncelenmesi*

Sultan Kapan¹, Tuğçe Güzelyurt^{**2} ve Dila Nur Yazıcı³

Öz

Erken yaşlarda hak kavramının kazandırılması önemli görülmele birlikte bu dönem için soyut bir kavramdır. Soyut kavramların çocuklara kazandırılmasında etkili araçlardan biri resimli çocuk kitaplarıdır. Alanyazında Türkiye’de resimli çocuk kitaplarında çocuk haklarını inceleyen sınırlı çalışmaya rastlanmıştır ve bu çalışmaların geçmiş yıllara ait olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda değişen şartlar ve güncel kitaplarda çocuk haklarına nasıl yer verildiğinin araştırılması güncel bilgi ve içerikleri sunması açısından önemli görülmektedir. Araştırma nitel yöntemle tasarlanmıştır. Kitaplar, ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 100 resimli çocuk kitabıdır. Veriler doküman inceleme yöntemiyle toplanmış ve içerik analiziyle çözümlenmiştir. Sonuç olarak; çocuğun gelişimsel haklarına yer verilirken bu hakların nasıl desteklenmesi gerektiğine yönelik sınırlı içerik olduğu görülmüştür. Yaşamsal haklar bağlamında eşitlik, barış içinde aileyle yaşamaya yapılan vurgunun çocuğun gelişimiyle paralel olduğu söylenebilir. Ayrıca resimli çocuk kitaplarında en az korunma hakkına yönelik içerik sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Çocuk hakları
Çocuk hakları sözleşmesi
Nitel araştırma
Okul öncesi
Resimli çocuk kitapları

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi
25 Ocak 2025
Kabul Tarihi
21 Mayıs 2025
Makale Türü
Araştırma Makalesi

Examination of Children's Rights in Illustrated Children's Books*

Abstract

Although it is considered important to teach the concept of rights at an early age, it is difficult to comprehend abstract concepts during this period. One of the effective tools for teaching abstract concepts to children is illustrated children's books. The existing literature in Turkey was found to include a limited number of studies examining children's rights in illustrated children's books and it was determined that these studies dated from previous years. In this context, it is considered important to investigate how children's rights are included in changing conditions and current books in terms of providing up-to-date information and content. The research was designed using qualitative method. The books consist of 100 illustrated children's books selected through the criterion sampling method. The data were collected through document analysis and analysed using content analysis. As a result, while children's developmental rights are included, there is limited content on how these rights should be supported. In the context of vital rights, it can be said that the emphasis on equality and living with the family in peace is parallel to the child's development. In addition, content on the right to protection was presented the least in the illustrated children's books.

Keywords

Children's rights
Convention on the rights of the child
Qualitative research
Preschool
Illustrated children's books

Article Info

Received
January 25, 2025
Accepted
May 21, 2025
Article Type
Research Paper

Atf: Kapan, S. Güzelyurt, T. ve Yazıcı, D. N. (2025). Resimli çocuk kitaplarında çocuk haklarının incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 26(2), 182-196. <https://doi.org/10.12984/egcedf.1626834>

* Bu çalışma Doç. Dr. Dila Nur Yazıcı danışmanlığında Sultan Kapan’ın dönem projesinden üretilmiştir.

¹ Aselsan Anaokulu, Türkiye, kapansultan@hotmail.com.

^{**} Sorumlu Yazar / Corresponding Author

² İnönü Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi, Türkiye, tugce.guzelyurt@inonu.edu.tr.

³ Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Bölümü, Türkiye, dilayazici@hacettepe.edu.tr

Extended Abstract

Introduction

Although it is important to teach the concept of rights from a young age, it is difficult and abstract to understand during this period (Collins, 2019). One of the most effective tools for teaching children an abstract concept is children's books. Through children's books, children can identify with children's heroes and have the opportunity to experience a phenomenon that they do not yet know (Güzelyurt, 2020). In this context, it can be said that children's books that include children's rights have an important place in children's development. While examining the literature, it was found that there are studies that examine concepts such as the protection of children from abuse, equality and justice in children's books (Bağçeli Kahraman & Özdemir, 2019). In addition to these studies, five studies dealing with children's rights in children's books in Turkey were found and these studies were found to be from previous years (Aslan & Güldenöglü, 2018; Bağçeli Kahraman et al., 2020; Büyükalın & Harmankaya, 2019; Karaman Kepenekçi & Aslan, 2011; Sarı, 2019). In this context, it is assumed that it is important to examine how children's rights are considered in the changing conditions and current books in order to show up-to-date information and content.

The aim of the research is to reveal the inclusion of "Children's Rights" in the illustrated children's books, the first edition of which was published for the preschool period between 2022-2023. For this purpose, the following research questions were formulated in the context of the question "Are children's rights included in illustrated children's books?" in the preschool period.

- 1.How are "Developmental Rights" included in illustrated children's books for preschool period?
- 2.How are "Vital Rights" included in picture books for preschool children?
- 3.How are "Participation Rights" included in picture books for preschool children?
- 4.How are "Protection Rights" included in picture books for preschool children?

Method

The study was conducted using a qualitative method. The books analysed were 100 illustrated children's book determined using the criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods. In this context, the criterion is that it is about children's rights in the preschool period (0-6 years). In order to be easily accessible, illustrated children's books that were published in 2022 and 2023 and/or are still in print in these years were included in the scope. The data was collected using document analysis and analysed using the content analysis technique. In this study, which examines how children's rights are included in illustrated children's book, the "Child Rights-Based Book Review Form" prepared by Sarı (2019) was used.

Findings

The data were categorized under the themes of vital rights, developmental rights, participation rights, and protection rights. Within developmental rights, it was found that the child's right to access information and the right to play were the most frequently emphasized. Within vital rights, the right to survive and the right to live in good conditions were highlighted most often. Within participation rights, children's right to express their views was most frequently emphasized, while within protection rights, the right not to be subjected to exploitation was the most prominent.

Discussion and Conclusion

In the research, while the rights related to the development of the child are included, there is limited content on how this development should be supported and how efforts should be made. It is felt that this situation may limit the implementation of policies in favour of children, and, in this context, it is considered that it will contribute to the knowledge of their rights. In addition, the fact that the right to education and cultural and artistic rights are not included is also seen as a limitation. One of the most fundamental rights of children is access to education (Erdoğan, 2017). Awareness of this can be seen as a factor that increases the child's intrinsic motivation for the educational process. Although individuals appropriate the culture and art of the society in which they live through experience, their awareness can also develop through books (Mert et al., 2013; Sever, 2015). In this context, the presentation of cultural and artistic elements in books is considered important for the development of the child's consciousness. In line with this information, it can be suggested that authors, illustrators and publishers of children's books should give priority to books that cover each of the articles of the Convention on the Rights of the Child. In the books analysed, it is noted that the emphasis on equality in the framework of vital rights, on peaceful coexistence with the family and on efforts to achieve this is consistent with both the development of the child and the Convention on the Rights of the Child. The relationship with the family is crucial for the child's entire life (Temel, 2010). Furthermore, a peaceful and quiet environment has a direct impact on child development (Kamaraj & Kerem, 2006; Sağsöz, 2020). The limited importance of children's access to health services, the development of awareness on this subject, respect for children's private lives and the search for their identity argue

in favour of an increase in the number of books for children on these topics. The books studied emphasize the importance of children's opinions. Children identify with the heroes of the books (Sever, 2015). In this context, the representation of heroes who express themselves can allow the child to experience it. Despite the positive effects of this experience, the lack of sufficient space to express one's rights and to meet different people for this purpose can be a limit to the child's expression. When analysed in the context of the Convention on the Rights of the Child, content on the right to protection is least featured in children's books. Protecting children from all types of neglect and abuse (Balter et al., 2016; Bulut, 2007) and providing support for special needs (Kohler & Field, 2003; Lipkin & Okamoto, 2015) are essential for development. In a process where child abuse and exploitation are increasing (Turkish Statistical Institute, 2021), the quality of content on this topic is considered important to raise awareness and publicize the actions of children. In the context of the right to protection, knowledge of child-specific documents and knowledge of protection against sexual abuse are considered important but may not be sufficient. Situations in which children need protection include situations in which the child is exposed to violence, is employed at a young age and is exploited for his own interests (Turan & Traş, 2016). For this reason, it is felt that there is a need for illustrated children's books that give children advice on what to do in these situations.

In conclusion, making children aware of their rights through books is an important step towards protecting their own rights and respecting those of others. It is particularly important that children know their rights, are able to express themselves, and seek support when necessary, given the difficulties and injustices they encounter in their daily lives. In this context, it is considered that authors, illustrators and publishers who produce literary works by knowing the Convention on the Rights of the Child and the rights recognized for the rights of the child and by interactively presenting these works to children through families and teachers are considered an excellent tool for childhood. Knowledge of their rights and their active participation in social life will contribute to this.

Giriş

Çocuk hakları, çocukların eşitlik ve özgürlük içinde yetişmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çocukların kendi potansiyellerini gerçekleştirmeleri ve topluma etkin bir şekilde katılmaları için önemlidir. Çocuk haklarının ele alınmasında evrensel ve kapsayıcı bir bakış açısının benimsenmesi önemli görülmektedir (Erbay, 2021; Unutkan-Polat, 2008). Bu kapsamda çocukların görüşlerinin ve ihtiyaçlarının merkeze alınması ve karar süreçlerine katılımı en temel haklarıdır. Bu haklar fiziksel, psikolojik, sosyolojik, politik açılardan çocukların tam gelişimini ve korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Ayhan, 2021; Uçuş ve Şahin, 2012). Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuğun gelişim, yaşam, katılım ve korunma haklarını içermesiyle çocuk haklarının kapsayıcılığının artmasında ve yaygınlaşmasında etkili olmuştur (Akyüz, 2016; Merey, 2016).

Yaşam hakkı bireyin mümkün olan en uzun sürede yaşaması ve zihinsel, fiziksel, duygusal gelişiminin kesintisiz olarak devam etmesidir. Yaşam hakkı, tüm hakların temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle sevgi, ilgi, beslenme, barınma, hizmetlere erişim gibi diğer temel haklarla bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır (Erdoğan, 2017). Bu bağlamda gelişim hakkı da fiziksel gelişimin yanı sıra diğer gelişim alanlarını da içermektedir. Gelişim hakkı kapsamında; eğitime erişim, dinlenme, fikirlerini ifade edebilme, kültürel faaliyetlerde bulunma, serbest vakit ve eğlence aktiviteleri yer almaktadır (Erdoğan, 2017). Katılım hakkı ile çocuklar farklı bireylerle etkileşim içinde olmaktadır. Bu etkileşim yetişkin müdahalesinden uzak ve çocuğun içsel istekleri doğrultusunda gerçekleşmektedir. Bu süreç çocuğun haklarının farkına varmasını, iş birliği kurmasını, problem durumlarına çözüm önerisi sunmasını ve başarı duygusu yaşamasını sağlayarak sosyal becerileri desteklemektedir (Erbay, 2019; Şahin ve Polat, 2012). Korunma hakkı ise; çocuk işçiliği, yasaklı madde kullanımı, sömürü, göç, ihmal ve istismar gibi her türlü olumsuz durumdan korunmasını kapsamaktadır (Sarı, 2019). Çocukların bu hakları yaşamın ilk yıllarından itibaren somut yaşantılar yoluyla deneyimlemesi oldukça önemlidir (Akyüz, 2016; Flowers, 2010; Gömleksiz ve diğer, 2008; Howe ve Covell, 2010). Çocuklara temel hak ve özgürlüklerini tanıtmak, onlara bu konuda bilgi vermek modern toplumların en önemli gerekliliği haline gelmiştir. Bu çocukların büyümeleri, eğitim almaları ve sağlık hizmetlerine erişimleri gibi temel haklarını korumak hayati öneme sahiptir (Kurt 2016; Uçuş ve Şahin, 2012).

Çocuk hakları eğitimi, çocukların haklarını anlamalarını, değer vermelerini, gelecekte daha saygılı, eşitlikçi, adil bir düzenin olması için emek verecekleri bir ortam sağlamaktadır. Bunun için en uygun aralık çocukluk dönemidir. Çocuklukta öğrenilen temel kavramların, davranışların daha kalıcı olduğu, etkisinin daha güçlü olduğu vurgulanmaktadır (Bağçeli Kahraman ve diğer, 2020). Erken yaşlarda hak kavramının kazandırılması önemli görülmekle birlikte bu dönem için anlaşılması zor ve soyut bir kavramdır (Collins, 2019; Karaman Kepenekçi ve Aslan, 2011). Soyut bir kavramın çocuklara kazandırılmasında etkili araçlardan biri çocuk kitaplarıdır. Resimli çocuk kitapları aracılığıyla çocuk kahramanlarla özdeşim kurabilmekte ve ölüm, göç, boşanma gibi gerçek hayatta doğrudan deneyimlememiş olabileceği bir olguyu deneyimleme imkânı bulabilmektedir (Güzelyurt, 2020).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (BHÇHS) I. kısım, 17 (c). maddesi çocukların kitle iletişim araçlarından yararlanma hakları ve özellikle çocuk kitaplarının üretimini ve yayılmasını teşvik etmek gerektiğini vurgulamaktadır. Bu maddeler çocukların kültürel, eğitimsel açıdan gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla kitaplardan yararlanma haklarını korumaktadır. Çocuğun bilgi edinme hakkı, kültürel ve ruhsal gelişim hakkı, eğitim ve okuma alışkanlığı hakkı vardır. Bilgi edinme hakkında, çocuklar kitle iletişim araçları ve özellikle kitaplar aracılığıyla bilgi ve belgelere erişme hakkına sahiptirler (Sarı, 2019). Bu bağlamda çocuk haklarını içeren çocuk kitaplarının çocuğun gelişiminde önemli bir yeri olduğu söylenebilmektedir. Alanyazın incelendiğinde çocuğun istismardan korunması, eşitlik, adalet gibi kavramları çocuk kitaplarında inceleyen çalışmalar olduğu belirlenmiştir (Bağçeli Kahraman ve Özdemir, 2019; Güzelyurt, 2020). Bu çalışmaların yanı sıra Türkiye'de çocuk kitaplarında çocuk haklarını inceleyen beş çalışmaya rastlanmış ve bu çalışmaların geçmiş yıllara ait olduğu belirlenmiştir (Aslan ve Güldenoğlu, 2018; Bağçeli Kahraman ve diğer, 2020; Büyükalın ve Harmankaya, 2019; Karaman Kepenekçi ve Aslan, 2011; Sarı, 2019). Bu bağlamda değişen şartlar ve güncel kitaplarda çocuk haklarına nasıl yer verildiğinin araştırılmasının güncel bilgi ve içerikleri ortaya koyması açısından önemli görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmanın amacı 2022-2023 yılları arasında okul öncesi döneme yönelik birinci basımı gerçekleştirilen resimli çocuk kitaplarında "Çocuk Haklarına" yer verilme durumlarını ortaya koymaktır. Bu amaçla okul öncesi dönemde; resimli çocuk kitaplarında, çocuk haklarına yer verilmiş midir? sorusu bağlamında aşağıdaki araştırma soruları oluşturulmuştur.

- 1.Okul öncesi döneme yönelik resimli çocuk kitaplarında "Gelişim Haklarına" nasıl yer verilmiştir?
- 2.Okul öncesi döneme yönelik resimli çocuk kitaplarında "Yaşamsal Haklara" nasıl yer verilmiştir?
- 3.Okul öncesi döneme yönelik resimli çocuk kitaplarında "Katılım Haklara" nasıl yer verilmiştir?
- 4.Okul öncesi döneme yönelik resimli çocuk kitaplarında "Korunma Haklarına" nasıl yer verilmiştir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Okul öncesi dönem kitaplarında, çocuk haklarına yer verilme durumlarının incelenmesi amacıyla yapılmış nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma; bu tür araştırmalar var olan olayları ne kadar sıklıkla meydana geldiğinden ziyade olayların nasıl gerçekleştiği ve bu olayların kişilerin yaşamında nasıl bir anlam ifade ettiğini anlamak için yapılır. Bunun için görüşme, gözlem, analizi vb. teknikler kullanılır (Büyüköztürk ve diğer, 2015). Araştırma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Temel nitel araştırmalar eğitim araştırmalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Bu bağlamda veriler doküman analizi, gözlemler ya da görüşmeler ile elde edilmektedir (Merriam, 2013).

Çalışmanın Örnekleminde İncelenen Kitaplar

Araştırmada incelenen kitaplar, ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 100 resimli çocuk kitabıdır. Ölçüt örneklemede araştırmanın amacına yönelik olan anahtar kavramlar temel alınarak seçim yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu örnekleme yöntemindeki amaç araştırmanın amacına ilişkin derinlemesine bilgi elde etmektir (Patton, 2014). Bu kapsamda ölçüt okul öncesi dönemde (0-6 yaş) çocuk haklarına yönelik olmasıdır. Kolay ulaşılabilir olması yönünden 2022 ve 2023 yılında baskısı yapılmış ve/veya bu yıllarda baskısı devam eden resimli çocuk kitapları kapsama alınmıştır. İncelenen resimli çocuk kitaplarının yarısı (n=50) 2022 yılında yarısı ise 2023 yılında yayınlanmıştır. Kitapların çoğunluğu çeviri (n=85), çok az kısmı (n=15) yerli kitaptır (Tablo 1).

Tablo 1.

Kitapların Demografik Bilgisi

Yıl	f	%	Kitapların tanımlama bilgisi*
2022	50	50,00	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K28, K29, K30, K41, K42, K43, K44, K45, K46, K47, K48, K49, K50, K61, K62, K63, K64, K65, K66, K67, K68, K69, K70, K81, K82, K83, K84, K85, K86, K87, K88, K89, K90.
2023	50	50,00	K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K31, K32, K33, K34, K35, K36, K37, K38, K39, K40, K51, K52, K53, K54, K55, K56, K57, K58, K59, K60, K71, K72, K73, K74, K75, K76, K77, K78, K79, K80, K91, K92, K93, K94, K95, K96, K97, K98, K99, K100.
Yerli Kitaplar	15	15,00	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K10, K11, K13, K14, K15, K18, K20, K41, K92.
Çeviri Kitaplar	85	85,00	K7, K8, K9, K12, K16, K17, K19, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K28, K29, K30, K31, K32, K33, K34, K35, K36, K37, K38, K39, K40, K42, K43, K44, K45, K46, K47, K48, K49, K50, K51, K52, K53, K54, K55, K56, K57, K58, K59, K60, K61, K62, K63, K64, K65, K66, K67, K68, K69, K70, K71, K72, K73, K74, K75, K76, K77, K78, K79, K80, K81, K82, K83, K84, K85, K86, K87, K88, K89, K90, K91, K93, K94, K95, K96, K97, K98, K99, K100

* EK A’da verilen incelen kitapların kaynakçasındaki sıralamaya göre belirtilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çocuk haklarına resimli çocuk kitaplarında nasıl yer verildiğinin incelendiği bu araştırmada Sarı’nın (2019) hazırlanmış olduğu, “Çocuk Hakları Temelli Kitap İnceleme Formu” kullanılmıştır. Bu form Çocuk Hakları Sözleşmesi Bağlamında 11 madde “Yaşam Hakkı”, 7 madde “Gelişme Hakkı”, 6 Madde “Koruma Hakkı”, 3 madde ise “Katılım Hakkı’nı” içermektedir. Bu haklar kapsamında; çocuğun sağlık, eğitim, barınma, korunma, beslenme gibi ihtiyaçlara erişimi, oyun oynama, sanat ve kültürel hakları yer almaktadır. Bunun yanı sıra birey olarak kabul edilme, özel gereksinim durumlarının dikkate alınması, her türlü şiddet, istismar ve sömürden korunma gibi haklara da kapsamlı olarak yer verilmiştir.

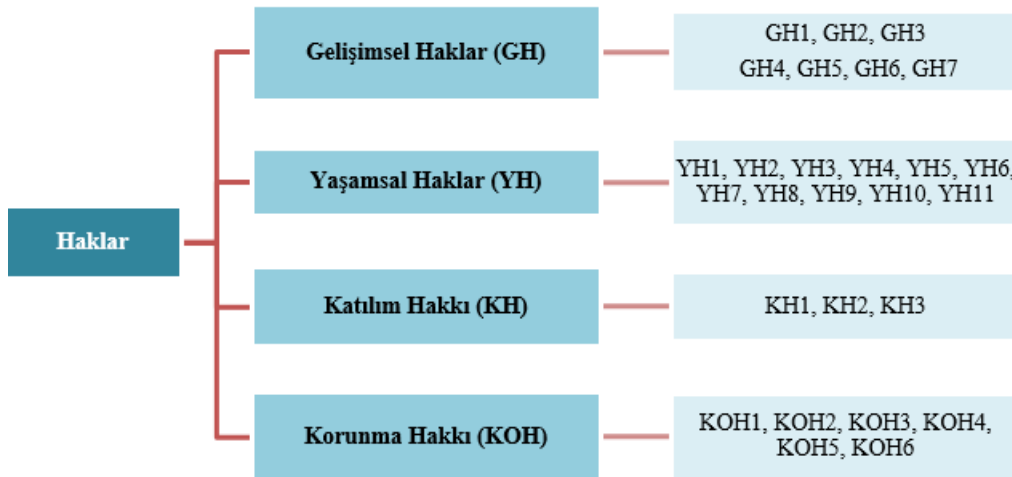
Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında 2024-2025 eğitim öğretim yılı güz döneminde üç farklı çevrimiçi kitap satış sitesinde “Çocuk Hakları”, “Hak” anahtar kelimeleri taratılmış ve okul öncesi döneme yönelik (0-6 yaş) çocuk hakları konularını içeren kitaplar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ilk aşamada 147 kitaba ulaşılmıştır. 147 kitabın 27’sinin belirlenen yaş aralığı dışında ve 20’sinin içeriğinin çocuk hakları bağlamında olmaması nedeniyle çalışmaya dâhil edilmemiştir. 100 resimli çocuk kitabı belirlenmiştir. Belirlenen resimli çocuk kitapları doküman inceleme yöntemiyle iki araştırmacı tarafından incelenmiştir.

Veri Analizi

İncelenen kitaplar nitel yöntemlerden içerik analiziyle çözümlenmiştir. İçerik analizi metinlerin derinlemesine incelemesi olanak veren ve araştırmacıları metinlerin içeriğini anlamak ve yorumlamak için güçlü bir araç sunan

yöntemdir. Bu yöntem metinlerin içeriğindeki belirli kelimelerin varlığını saptamaya odaklanır. Bu çalışma kapsamında eğitim, ihtiyaç, duygu, özgürlük gibi kavramları içeren kelimeler metinler içerisinde belirlenerek anlamlı şekilde bir araya getirilmeye çalışılmıştır. Bu kelimelerin anlamı, ilişkileri ve bağlamları belirlenerek metinde iletilmek istenen mesaj anlaşılmalı çalışılır (Büyüköztürk ve diğer, 2015). Araştırmada veriler metin üzerinden analiz edilmiştir. Çocuk kitabındaki resimlerin incelenmesi ayrı bir uzmanlık alanı olması nedeniyle veri analizine dâhil edilmemiştir. Analizde kullanılan “K” kitabı, “1” sayı kodu ise kitabın sırasını ifade etmektedir. Veriler; Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde bulunan yaşamsal, korunma, katılım ve gelişimsel haklara bağlı kalınarak analiz edilmiştir. Verilerin analiz sürecinde kitaptaki metinlerin tamamı okunmuş ve anahtar kelimeler not edilerek kodlar belirlenmiştir. Kodlar belirlendikten sonra bu kodlar anlamlı şekilde bir araya getirilmiş ve temalar altında toplanmıştır. Bu bağlamda gelişimsel haklar (GH) teması altında 7 kod, yaşamsal haklar (YH) teması altında 11 kod, Katılım hakkı (KH) teması altında 3 kod ve Korunma Hakkı (KOH) teması altında 6 kod olmak üzere toplam 27 kod belirlenmiştir (Şekil 1). Her tema başlığı altında kodları içeren kitapların hangisi olduğu belirtilmiş ve o kodlara ilişkin doğrudan alıntılarla örnekler sunulmuştur. Araştırmada kullanılan kitaplar incelenen kitapların kaynakçası başlığı altında verilmiştir.

Şekil1. Temalar ve kodlar

Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri/İnandırıcılık

Veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı belirlenmiştir. Araştırmacılar analizleri sonucunda fikir birliği sağlamak amacıyla Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülünü kullanmıştır. Bu formüle göre .70 ve üstü güvenilir sonuçlardır. Bu araştırma kapsamında .94 tutarlığa ulaşmıştır. Belirlenen oran görüşlerin güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular, frekans ve yüzde şeklinde ifade edilmiştir.

Araştırmacının / Araştırmacıların Rolü

Verilerin analizi sürecinde araştırmacı belirlediği kodları ve bu kodlara ilişkin doğrudan alıntılarını not etmiştir. Bu notlar araştırmacının yanlılığını önlemek ve verilen şeffaflığını sağlamak için yapılmıştır. Bunun yanı sıra akran denetimi ile kodlar belirlenerek verilerin güvenilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu verilerin yorumlanması sürecinde ise uzman danışmanlığına başvurularak farklı bakış açılarıyla veriler desteklenerek sunulmuştur.

Etik Konular

Bu araştırmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”ne uyulmuştur. Araştırmanın, kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif araştırmalar kapsamı dışında bir çalışması olması nedeniyle etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin gerektirmeyen bir çalışma olduğunu beyan ederiz.

Bulgular

Araştırmada kapsamındaki veriler yaşamsal haklar, gelişimsel haklar, katılım hakları ve korunma hakları temaları altında toplanmıştır.

Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Bu araştırmada “Okul öncesi döneme yönelik resimli çocuk kitaplarında gelişim haklarına nasıl yer verilmiştir.” sorusuna cevap aranmıştır. Gelişimsel haklar (GH) yedi alt kategoriye ayrılmıştır. Bu alt kategorilere yönelik resimli çocuk kitaplarında 254 ifadeye yer verildiği belirlenmiştir (Tablo 2). Resimli çocuk kitaplarında, gelişimsel haklara yönelik sırasıyla en çok çocuğun ihtiyaç duyduğu bilgilere erişim hakkını kolaylaştırma (n=51), oyun ve eğlence hakkını vurgulama (n=47), çocuğun yeteneklerini geliştirebilmesi için yönlendirme (n=42), çocuğun

düşünce, din ve vicdan özgürlüğüne saygı gösterme (n=42) ifadelerine yer verilmiştir. Bunların yanı sıra çocuğun gelişmesi için çaba gösterme (n=27), çocuğun eğitim hakkını gerçekleştirme (n=25) ve çocuğun kültürel ve sanatsal haklarının gerçekleştirilmesine (n=20) yönelik ifadelere de yer verildiği belirlenmiştir. Gelişimsel haklarla ilgili cümleler şöyle ifade edilmiştir;

“İyi ki öğretmenim var bana yeni şeyler gösteriyor.” (K27, GH.1).

“Ama ben kartopu oynamak istiyordum dedi tekrar rengineyi.” (K46, GH.2).

“Boya veya yapıştırıcı kullandığınızda eserinizle dokunmak için onu kurumasını beklemeniz gerekir.” (K61, GH.3).

“Birlikte dolaşırken dedesi ona ağaçlarla, bitkilerle ilgili ilginç şeyleri anlatıp ormanda yaşayan hayvanları gösteriyordu.” (K1, GH.4).

“Bir bakmışsın, dört bir yandan koşmuş dostlar. İmkânsız gibi görünen düşlerini birer birer gerçekleştirmeye!” (K13, GH.6).

“Okulda dinazorlar var! dedim öğretmenlerime. Ama dinazorları görmediler, beni dinlemediler bile.” (K28, GH.7).

Tablo 2.

Resimli Çocuk Kitaplarında Gelişimsel Hak Kavramının Dağılımı

Gelişimsel hak maddeleri	Kitaplar	f	%
GH1.Çocuğun eğitim hakkını gerçekleştirme.	K1, K4, K8, K19, K27, K28, K34, K36, K39, K44, K45, K47, K48, K51, K61, K64, K67, K68, K70, K77, K79 K82, K85, K87, K90.	25	9,84
GH2.Çocuğun oyun ve eğlence hakkını vurgulama	K1, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K11, K13, K16, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K26, K27, K28, K33, K34, K36, K38, K41, K46, K49, K56, K58, K60, K61, K62, K65, K66, K67, K68, K70, K71, K72, K73, K74, K77, K79, K87, K89, K98, K99.	47	18,50
GH3.Çocuğun kültürel ve sanatsal haklarının gerçekleştirilmesi.	K11, K13, K16, K21, K28, K37, K41, K46, K52, K61, K63, K64, K68, K65, K69, K70, K74, K76, K84, K92,	20	7,87
GH4.Çocuğun ihtiyaç duyulduğu bilgilere erişim hakkını kolaylaştırma.	K1, K3, K4, K8, K11, K13, K14, K15, K16, K17, K18, K21, K23, K26, K28, K30, K32, K34, K35, K36, K37, K38, K40, K41, K42, K43, K45, K46, K51, K52, K55, K60, K61, K63, K64, K65, K66, K68, K70, K71, K72, K75, K78, K79, K80, K83, K84, K86, K88, K94, K100.	51	20,07
GH5.Çocuğun yeteneklerini geliştirebilmesi için yönlendirme.	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K10, K11, K13, K17, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K28, K34, K35, K39, K41, K45, K49, K51, K52, K58, K59, K60, K61, K63, K66, K67, K68, K70, K74, K76, K79, K80, K82, K87, K90, K98.	42	16,53
GH6.Çocuğun gelişmesi için çaba gösterme.	K1, K3, K5, K8, K10, K13, K14, K19, K21, K22, K23, K26, K33, K34, K35, K39, K41, K51, K52, K61, K66, K70, K74, K75, K79, K87, K90.	27	10,62
GH7.Çocuğun düşünce, din ve vicdan özgürlüğüne saygı gösterme.	K1, K3, K6, K7, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K17, K19, K22, K23, K24, K25, K26, K28, K29, K30, K34, K41, K42, K46, K46, K47, K49, K51, K52, K55, K56, K57, K61, K63, K67, K73, K75, K79, K83, K85, K100.	42	16,53
Toplam		254	100

İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Bu araştırmada “Okul öncesi döneme yönelik resimli çocuk kitaplarında yaşamsal haklara nasıl yer verilmiştir.” sorusuna cevap aranmıştır. Yaşamsal haklar (YH) 11 alt kategoriye ayrılmıştır. Bu alt kategorilere yönelik resimli çocuk kitaplarında 313 ifadeye yer verildiği belirlenmiştir (Tablo 3). Resimli çocuk kitaplarında, yaşamsal haklara yönelik sırasıyla en çok çocuğun hayatta kalması için çaba gösterme (n=53), çocuğun iyi standartlarda yaşama hakkını vurgulama (n=47), çocuğun yüksek yararına uygun davranma (n=45), çocuğun korunmasında rol alma (n=38) ve çocuğun annesinin yanında büyümesi için çaba gösterme (n=38) ifadelerine yer verilmiştir. Bunların yanı sıra çocuğun özel yaşamına saygı (n=21), çocuğun doğumdan itibaren bir kimlik ve vatandaşlık kazanması (n=19), çocuğun sağlık hizmetlerinden yararlanması (n=16), çocuk haklarından yararlanma konusunda eşitlik (n=15), çocuğun barış içinde yaşaması için çaba gösterme (n=13) ve 18 yaşına kadar her insanı çocuk kabul etmeye (n=8), yönelik ifadeler de yer verildiği belirlenmiştir. Yaşamsal haklarla ilgili cümleler şöyle ifade edilmiştir;

“Hadi Piti, hadi Pati, hadi Pus anne tekire destek olmalı, meraklı Mü başını derde sokmasın!” (K13, YH.1).

“Karaca öylesine sessiz sakindi ki bazen varlığı unutuluyordu.” (K34, YH.3).

“Yüksek bir ağacın kolundaki baykuş yavruları annelerinin getireceği yiyeceği bekliyordu. Hoş kokulu kır çiçeklerine bal arıları konuyordu.” (K4, YH.4).

“Haa... haaa... haaapşuu...’ Obur ’un burnu kıpkırmızıydı ve elinde bir kâğıt mendil vardı. ‘Kendimi hiç iyi hissetmiyorum, çok halsizim burnum akıyor senin,’ dedi. Tarçın endişeyle.” (K38, YH.6).

“Akşamüstü aç bir kedi evin açık kapısından içeri girdi.” (K7, YH.7).

Tablo 3.

Resimli Çocuk Kitaplarında Yaşamsal Hak Kavramının Dağılımı

Yaşamsal hak maddeleri	Kitaplar	f	%
YH1.Çocuğun korunmasında rol alma	K1, K3, K4, K5, K6, K11, K13, K15, K21, K22, K25, K27, K29, K31, K33, K36, K37, K38, K40, K41, K44, K45, K46, K60, K61, K64, K66, K68, K69, K70, K74, K79, K80, K88, K94, K96, K97, K99.	38	12,14
YH2.Çocuğun ailesinin yanında büyümesi için çaba gösterme.	K1, K2, K4, K6, K9, K11, K13, K14, K15, K16, K18, K22, K21, K24, K26, K27, K31, K33, K34, K36, K39, K41, K43, K44, K46, K48, K60, K61, K64, K67, K69, K74, K82, K83, K84, K86, K87, K88,	38	12,14
YH3.Çocuğun doğumdan itibaren bir kimlik ve vatandaşlık kazanması.	K3, K6, K13, K18, K21, K34, K39, K48, K51, K52, K53, K67, K68, K82, K86, K89, K91, K94, K99,	19	6,07
YH4.Çocuğun hayatta kalması için çaba gösterme.	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K15, K18, K21, K23, K25, K27, K28, K31, K32, K33, K36, K37, K38, K39, K40, K41, K44, K45, K46, K49, K50, K55, K57, K60, K61, K64, K66, K68, K69, K72, K74, K77, K79, K80, K81, K83, K84, K85, K97, K96, K98, K99.	53	16,93
YH5.Çocuğun barış içinde yaşaması için çaba gösterme.	K11, K14, K23, K30, K34, K48, K50, K64, K67, K68, K72, K78, K99.	13	4,15
YH6.Çocuğun sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı.	K2, K8, K11, K13, K38, K39, K41, K43, K45, K48, K49, K57, K68, K69, K81, K98.	16	5,11
YH7.Çocuğun özel yaşamına saygı.	K4, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K21, K22, K25, K27, K30, K34, K40, K42, K44, K48, K55, K78, K79,	21	6,70
YH8.18 yaşına kadar her insanı çocuk kabul etme.	K3, K13, K14, K22, K24, K43, K46, K47,	8	2,55
YH9.Çocuk haklarından yararlanma konusunda eşitlik.	K19, K23, K28, K29, K34, K38, K43, K48, K68, K70, K72, K75, K79, K84, K100.	15	4,79
YH10.Çocuğun yüksek yararına uygun davranma.	K2, K3, K5, K6, K8, K10, K11, K13, K14, K15, K18, K19, K22, K23, K24, K26, K34, K35, K36, K38, K41, K44, K46, K47, K48, K56, K57, K60, K64, K67, K68, K70, K73, K74, K75, K78, K79, K81, K82, K84, K86, K88, K89, K90, K94.	45	14,37
YH11.Çocuğun iyi standartlarda yaşama hakkı	K1, K2, K3, K4, K5, K8, K11, K14, K15, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K27, K34, K35, K36, K37, K38, K39, K40, K41, K44, K47, K48, K50, K54, K57, K59, K60, K66, K67, K70, K72, K74, K78, K81, K83, K84, K85, K87, K93, K96.	47	15,01
Toplam		313	100

Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Bu çalışmada “Okul öncesi döneme yönelik resimli çocuk kitaplarında katılım haklarına nasıl yer verilmiştir.” sorusuna cevap aranmıştır. Katılım hakkı (KH) üç alt kategoriye ayrılmıştır. Bu alt kategorilere yönelik resimli çocuk kitaplarında 54 ifadeye yer verildiği belirlenmiştir (Tablo 4). Resimli çocuk kitaplarında, katılım hakkına yönelik sırasıyla en çok çocuğun görüşlerini ifade edebilme hakkı (n=42), çocuğun barış içinde toplanma ve dernek kurma hakkı (n=7) ve çocuğa haklarını öğretmek için çaba gösterme (n=5) ifadelerine yer verilmiştir. Katılım hakkıyla ilgili cümleler şöyle ifade edilmiştir;

“Hepsini açtıktan sonra da kollarını göğsünün üzerinde kavuşturup somurttu. En çok istediğim hediye burada yok.” (K46, KH.1).

“Belki de şimdi eski dostu gelince yazıp barışmanın tam vaktiydi. Tavşan öyle güzel kelimeler kullanmıştı ki porsuğun yenilerini bulması gerekecekti.” (K34, KH.2).

Tablo 4.

Resimli Çocuk Kitaplarında Katılım Hakkı Kavramının Dağılımı

Katılım hak maddeleri	Kitaplar	f	%
KH1.Çocuğun görüşlerini ifade edebilme hakkı	K1, K2, K3, K6, K7, K8, K9, K11, K13, K14, K17, K19, K22, K23, K24, K25, K27, K41, K43, K46, K49, K58, K59, K60, K62, K63, K65, K68, K69, K70, K74, K77, K78, K83, K86, K88, K89, K91, K92, K95, K97, K100.	42	77,77
KH2.Çocuğun barış içinde toplanma ve dernek kurma hakkı	K1, K11, K20, K23, K28, K34, K55.	7	12,96
KH3.Çocuğa haklarını öğretmek için çaba gösterme	K11, K20, K23, K55, K75.	5	9,25
Toplam		54	100

Dördüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Bu araştırmada “Okul öncesi döneme yönelik resimli çocuk kitaplarında korunma haklarına nasıl yer verilmiştir.” sorusuna cevap aranmıştır. Korunma hakkı (KOH) altı alt kategoriye ayrılmıştır. Bu alt kategorilere yönelik resimli çocuk kitaplarında 10 ifadeye yer verildiği belirlenmiştir (Tablo 5). Resimli çocuk kitaplarında, katılım hakkına yönelik sırasıyla en çok çocuğu her türlü sömürüye karşı koruma (n=4), çocuk işçiliğine karşı önlem alınmasını anlatma (n=3), çocuğu şiddetten koruma (n=2) ve özel durumdaki çocukların haklarını koruma (n=1) ifadelerine yer verilmiştir. Özel gereksinimli çocukların ihtiyaçlarını dikkate alma ve çocuğu, yasaklı maddelerden koruma maddeleriyle ilgili bir veriye ulaşılmamıştır. Korunma hakkıyla ilgili cümleler şöyle ifade edilmiştir;

“Sahibi şehzade Ali onu büyük yarışa hazırlamak için çalıştırıyor, daha hızlı koşması için hep kamçıyordu.” (K53, KOH.1).

“Arşil çabuk üzerini değiştir! Arşil çabuk yemeğini bitir! Hep çabuk çabuk çabuk!” (K48, KOH. 2).

“Annesi saç başı darmadağınk oradan oraya koşturuyor. Sürekli bir şeyler yapıyordu. Arşil’e ayıracak bir dakikası bile yoktu.” (K48, KOH. 4).

Tablo 5.

Resimli Çocuk Kitaplarında Korunma Hakkı Kavramının Dağılımı

Korunma hak maddeleri	Kitaplar	f	%
KOH1.Çocuğu şiddetten korunma.	K17, K53	2	20,00
KOH2.Çocuk işçiliğine karşı önlem alınmasını anlatma.	K41, K48, K59	3	30,00
KOH3.Özel durumdaki (evlat edinme, savaş mağduru vb.) çocukların haklarını koruma	K3	1	10,00
KOH4.Çocuğu her türlü sömürüye karşı koruma	K23, K41, K48, K59	4	40,00
KOH5.Özel gereksinimli çocukların ihtiyaçlarını dikkate alma.	-	0	0
KOH6.Çocuğu, yasaklı maddelerden koruma.	-	0	0
Toplam		10	100

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada eğitim, oyun, sanatsal faaliyetler ve bilgiye erişme gibi çocuğun gelişimine yönelik haklara vurgu yapılırken bu gelişimin nasıl desteklenmesi gerektiği ve nasıl çaba gösterileceğine yapılan vurgunun sınırlı olduğu görülmüştür. Bu durum çocukları eyleme geçirmede sınırlılık oluşturabileceği bu bağlamda da çocuğa haklarına yönelik bilgi düzeyinde katkı sunacağı düşünülmektedir. Çocuğun haklarına yer verilmesinin yanı sıra bu hakların gerçekleşmediğine yönelik ifadelerin yer aldığı resimli çocuk kitapları belirlenmiştir. Benzer şekilde Yıldız (2017) çocuk kitaplarını incelediği araştırmasında çocuk haklarına yönelik olumsuz örnekler sıkça yer verildiğini korunma, gelişimsel ve katılım haklarına yer verilmediğini belirlemiştir. Öztürk ve Giren (2016) ise incelediği kitaplarda şiddet öğelerine sıklıkla yer verildiğini tespit etmiştir. Bunların yanı sıra eğitim hakkıyla kültürel ve sanatsal haklara yer verilme durumunun az olması da bir sınırlılık kabul edilmektedir. Çocukların en temel haklarından biri eğitime erişebilmesidir (Erdoğan, 2017). Bu konuda oluşturulacak farkındalığın çocuğun eğitim

sürecinde içsel motivasyonunu artıracak bir unsur kabul edilebilir. Birey yaşadığı toplumun kültür ve sanatını yaşantılar yoluyla edinse de kitaplar aracılığıyla da farkındalıkları geliştirebilmektedir (Mert ve diğer, 2013; Sever, 2015). Bu bağlamda çocuklara kültürel ve sanatsal unsurların kitaplar aracılığıyla sunulması çocuğun farkındalık geliştirmesinde önemli görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda çocuk kitabı yazarlarının, çizerlerinin, yayın evlerinin Çocuk Hakları Sözleşmesi maddelerinin her birini kapsayacak kitapları incelemesi önerilebilir.

İncelenen kitaplarda yaşamsal haklar bağlamında eşitlik, barış içinde aile ile yaşamaya ve bunun için çaba gösterilmesine yapılan vurgunun hem çocuğun gelişimiyle hem de Çocuk Hakları Sözleşmesiyle paralel olduğu söylenebilir. Aileyle kurulan ilişki çocuğun tüm yaşamında belirleyicidir (Temel, 2010). Bunun yanı sıra yaşanan ortamdaki huzur ve barış çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir (Kamaraj ve Kerem, 2006; Sağsöz, 2020). Dirican ve Dağlıoğlu (2014) çocuk kitaplarını değerler yönünden inceledikleri araştırmalarında barış içeriğine daha sık yer verilmesinin çocuğun gelişimi açısından önemli olduğunu ifade etmektedir. Çocuğun sağlık hizmetlerine erişimi, bu konudaki farkındalığının geliştirilmesine, çocuğun özel alanına saygı duyulmasına ve çocuğun kimlik kazanmasına yapılan vurgunun sınırlı olması bu konulara yönelik çocuk kitaplarının artırılabilirliğini desteklemektedir. Benzer şekilde Güzelyurt (2020) araştırmasında incelediği resimli çocuk kitaplarının cinsel eğitimi ve istismardan korunmayı aşamalı ve kapsamlı sunmadığını belirtmektedir.

Araştırma kapsamındaki karar verme süreçlerinde çocuğa sorulması çocuğun istediklerini ve istemediklerini özgürce belirtmesi gibi durumlara yer verilmesi çocuğun katılım hakkına vurgu yapmaktadır. Çocuklar kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurmaktadır (Güzelyurt, 2020; Sever, 2015). Bu bağlamda kendini ifade eden kahramanlar sunulması çocuğun da bu deneyimi yaşamasına imkân tanıyabilmektedir. Bu deneyimin olumlu çıktılara rağmen haklarını ifade etme ve bunun için farklı bireylerle bir araya gelinmesine yeterince yer verilmemiştir. Bu durum çocuğun kendini ifade etme noktasında bir sınırlılık oluşturabilmektedir. Kozikoğlu (2008) araştırmasında katılımcıların çocuk haklarında önemli bulgular da katılım hakkını sağlanmasında yetişkin tutumlarının engel oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu durum katılım hakkının desteklenmesi için yetişkinin uygun ortam ve doğru yöntemler kullanmasının önemli olduğunu göstermektedir.

Çocuk Hakları Sözleşmesi bağlamında incelendiğinde çocuk kitaplarında şiddetten ve sömürüden korunmaya yer verilse de en az korunma hakkına yönelik içerik sunulmuştur. Bunun yanı sıra boşanma, göç ve evlat edinme gibi durumlara yönelik çocuğa uygun içeriklerin artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Çocuğun her türlü ihmal ve istismardan korunması (Balter ve diğer, 2016; Bulut, 2007; Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2004), özel gereksinim ihtiyacına yönelik desteğin sunulması (Kohler ve Field, 2003; Lipkin ve Okamoto, 2015) gelişimsel açıdan kritik öneme sahiptir. Çocuk istismar ve sömürüsünün arttığı bir süreçte (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2021) bu konu hakkında içeriklerin niteliği çocukta farkındalık oluşturmaya ve eylem bilincini artırmada önemli görülmektedir. Korunma hakkı kapsamında çocuğun özel bölgelerini bilmesi, cinsel istismardan korunmaya yönelik bilgisinin olması önemli görülmekle birlikte yeterli olmayabilir. Çocuğun şiddete uğraması, küçük yaşta çalıştırılması ve kendi çıkarları için kişinin çocuğu kullanması gibi durumlar da çocukların korunma ihtiyacı olduğu durumlardandır (Turan ve Traş, 2016). Bu nedenle bu durumlarda çocuklarda farkındalık oluşturacak çocuk kitaplarına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak kitaplar aracılığıyla çocuklara haklarının bilincini kazandırmak, onların kendi haklarını korumaları ve başkalarının haklarına saygı göstermeleri konusunda önemli bir adımdır. Özellikle çocukların günlük yaşamlarında karşılaşılabilecekleri zorluklar ve adaletsizlikler karşısında haklarını bilmeleri, kendilerini ifade edebilmeleri ve gerekirse destek arayabilmeleri açısından büyük önem taşır. Bu bağlamda yazarların, çizerlerin ve yayınevlerinin Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni ve çocuk haklarına tanınan hakları bilerek yazınsal eserler üretmeleri, ailelerle öğretmenlerin bu eserleri etkileşimli şekilde çocuklara sunmaları çocukların hakları konusunda farkındalık geliştirmelerine ve toplumsal yaşama aktif olarak katılmalarına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Araştırmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Mali Destek

Araştırmada herhangi bir kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen kuruluştan mali destek alınmamıştır.

Etik Kurul İzin Bilgisi: Araştırma döküman incelemesi olarak yürütülmüştür. Bu kapsamda Etik Kurul İzni gerektiren araştırmalar arasında yer almadığından Etik Kurul İzni sunulmamıştır. Araştırmanın, kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif araştırmalar kapsamı dışında bir çalışması olması nedeniyle etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin gerektirmeyen bir çalışma olduğunu beyan ederiz.

Kaynakça / References

- Akyüz, E. (2016). *Çocuk hukuku, çocukların hakları ve korunması*. Pegem Yayıncılık.
- Aslan, C. ve Güldenöğlü, B. N. D. (2018). Çok satılan çocuk edebiyatı kitaplarında çocuk hakları üzerine bir çözümleme. Karaman Kepenekçi ve P. Taşkın (Ed.), *Prof. Dr. Emine AKYÜZ'e Armağan Akademisyenlikte 50 Yıl içinde* (ss. 90). Pegem Yayıncılık.
- Ayhan M. (2021). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynlerine yönelik hazırlanan çocuk hakları programının, ebeveynlerin çocuk hakları tutumuna etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Bağçeli Kahraman, P., Kartal, T. ve Yıldız, S. (2020). Resimli çocuk kitaplarında çocuk hakları. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 3(2), 138-163. <https://doi.org/10.47935/ceded.801810>
- Bağçeli Kahraman, P. ve Özdemir, H. (2019). Resimli çocuk kitaplarının toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13 (27), 64-85.
- Balter, A. S., Van Rhijn, T. & Davies, A. (2016). The development of sexuality in childhood in early learning settings: An exploration of Ontario Early Childhood Educators' perceptions. *Canadian Journal of Human Sexuality*, 25(1), 30-40. <http://hdl.handle.net/10214/10477>
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi [BHÇHS]. (2025), https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf adresinden 23.03.2025 tarihinde erişildi.
- Bulut, A. (2007). Çocuklukta cinsel eğitim. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 2(2), 53-57. <https://www.turkailehekderg.org/book/v28i3.pdf>
- Büyükanan, F. S. ve Harmankaya, T. (2019). Ödüllü resimli çocuk kitaplarında çocuk haklarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1), 769-791. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/930851>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Collins, T. M. (2019). The general measures of implementation: opportunities for progress with children's rights. *The International Journal of Human Rights*, 23(3), 338-356. <https://doi.org/10.1080/13642987.2018.1558976>
- Dirican, R. ve Dağlıoğlu, H. E. (2014). 3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikâye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 3(2), 44-69.
- Erbay, E. (2021). *Çocuk hakları*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Erbay, H. (2019). Tarihsel süreçte dünyada ve türk toplumunda kadın algısı ve haklarının gelişimi üzerine bir değerlendirme. *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-25.
- Erdoğan, O. (2017). *Çocuk hakları*. Sıcak Yuva Vakfı.
- Flowers, N. (2010). *Pusulacak çocuklar için insan hakları eğitimi kılavuzu*. (Çulhaoğlu M. çev). Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık.
- Gömlüksiz, M., Kilimci, S., Vural, R. A., Demir, Ö., Koçoğlu-Meek, Ç. ve Erdal, E. (2008). Okul bahçeleri mercek altında: Şiddet ve çocuk hakları üzerine nitel bir çalışma. *İlköğretim Online*, 7(2), 273-287. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ilkonline/issue/8601/107108>
- Güzelyurt, T. (2020). Okul öncesi dönemde cinsel eğitim ve istismar: çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 4(1), 54-69.
- Howe R. B. & Covell, K. (2010). Miseducating children about their rights. *Education, Citizenship and Social Justice*, 5(2) 91–102. <https://doi.org/10.1177/1746197910370724>
- Kamaraj, I. ve Kerem, E. A. (2006). Erken çocukluk dönemi 'barış' değerine evrensel bir bakışı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(19), 93-104. <https://dergipark.org.tr/en/pub/pauefd/issue/11124/133041>
- Karaman Kepenekci, Y. K. ve Aslan, C. (2011). *Okulöncesi döneme seslenen kitaplarda çocuk hakları*. Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Kohler, P. D. ve Field, S. (2003). Transition-focused education: Foundation for the future. *The Journal of Special Education*, 37(3), 174-183. <https://doi.org/10.1177/00224669030370030701>

- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları ve çocuk katılım hakkına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 7(4), 408-427.
- Kurt, S. (2016). Çocuk haklarına ilişkin temel uluslararası belgeler ve Türkiye uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36), 100-127. <https://doi.org/10.21560/spcd.28915>
- Lipkin, P. & Okamoto, J. (2015). The individuals with disabilities education act (IDEA) for children with special educational needs. *Pediatrics*, 136(6), 1-15. https://doi.org/10.1007/springerreference_69963
- Merey, Z. (2016). *Çocuk hakları*. Pegem Akademi.
- Merriam, S. B. (2013). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mert, O., Albayrak, F. ve Serin, N. (2013). Çeviri çocuk kitaplarının kültür aktarımı açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 58-73. <https://doi.org/10.16916/aded.16000>
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Öztürk, M. ve Giren, S. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan hikâye kitaplarındaki korku ve şiddet öğelerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 2095-2108.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S.B. Demir, çev.). Pegem A Yayıncılık.
- Sağsöz, G. (2020). Resimli çocuk kitaplarının barış eğitimi bileşenlerinden “kültürel farkındalık” bileşeni açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 24-46. <https://doi.org/10.32600/huefd.489181>
- Sarı, T. (2019). *Çocuk kütüphanelerinde yer alan çocuk kitaplarının çocuk hakları açısından incelenmesi: Ankara ili örneği*. (Yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi –Aydın.
- Şahin, S. ve Polat, O. (2012). Türkiye’de ve dünyadaki gelişmiş ülkelerde çocuk katılım hakkı algısının ve uygulamalarının karşılaştırılması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 275-282.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem.
- Temel, Z. F. (2010). *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları*. Anı.
- Turan, A. ve Traş, Z. (2016). Çocuk ihmal ve istismarı. N. Sargın, S. Avşaroğlu & A. Ünal (Ed.), *Eğitimden Psikolojik Yansımalar* içinde (ss. 37-58) Çizgi Kitabevi.
- Tuzcuoğlu, N. ve Tuzcuoğlu, S. (2004). *Çocuğun cinsel eğitimi-Anne ben nasıl doğdum?*. Morpa Yayınları.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TUIK]. (2021). Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk istatistikleri, 2021. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Juvenile-Statistics-Received-Into-Security-Unit-2023-53674adresinden 06 Haziran 2024 tarihinde alındı](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Juvenile-Statistics-Received-Into-Security-Unit-2023-53674adresinden%2006%20Haziran%202024%20tarihinde%20alındı).
- Uçuş, Ş. ve Şahin, A. E. (2012). Çocuk hakları sözleşmesine yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (1), 25-41. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/399486>
- Unutkan-Polat Ö. (2008). İnsan hakları, çocuk hakları ve eğitimi. A. Oktay (Der.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (ss. 98-120) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yıldız, A. (2017). Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında çocuk hakları. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13, 88-99.

Ek A**İncelenen kitapların Kaynakçası**

1. Oral, F. (2022). *Meyveleri kim yemiş?*. Yapı Kredi Yayınları.
2. Şahinkanat, S. ve Oral, F. (2022). *Yavru ahtapot olmak çok zor*. Yapı Kredi Yayınları.
3. Adalı, B. (2022). *Arkadaşım Papi*. Yapı Kredi Yayınları.
4. Oral, F. (2022). *Ormanda dört mevsim*. Yapı Kredi Yayınları.
5. Oral, F. (2022). *Kırmızı kanatlı baykuş.*: Yapı Kredi Yayınları.
6. Şahinkanat, S. ve İnan, A. (2022). *Babamın battaniyesi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
7. Lamaour Crochet, C. ve Oral F. (2022). *Küçük hasır şapka*. Yapı Kredi Yayınları.
8. Stead, P. C. (2022). *Bekçi Amos'un hastalandığı gün*. Yapı Kredi Yayınları.
9. Brami, E. (2022). *İki ağaç*. Yapı Kredi Yayınları.
10. Oral, F. (2022). *Dedemin hayal defteri*. Yapı Kredi Yayınları.
11. Şahinkanat, S. ve Sönmezay, H. (2023). *Kuşlara fısıldayan kız*. Yapı Kredi Yayınları
12. Graham, O. ve Walkey, L. (2023). *Paylaşmak istemeyen ayı*. Yapı Kredi Yayınları.
13. Şahinkanat, S. (2023). *Üç kedi bir minik*. Yapı Kredi Yayınları.
14. Özdem, F. (2023). *Umudunu yitirmeyen sığırcık*. Yapı Kredi Yayınları.
15. Oral, F. (2023). *Kiraz ağacındaki kuzu*. Yapı Kredi Yayınları.
16. Brecon, C. ve Hadzibegoviç, D. (2023). *Yıldızlar nereye gitti?* Yapı Kredi Yayınları.
17. Vecchini Sualzo, S. (2023). *Şu yenisi*. Yapı Kredi Yayınları.
18. Tekiner, A. (2023). *Rüzgâr baba*. Yapı Kredi Yayınları.
19. Hout, M. V. (2023). *Ah keşke!* Yapı Kredi Yayınları.
20. Özdem, F. (2023). *Kulaktan kulağa*. Yapı Kredi Yayınları.
21. Reitmeyer, A. (2022). *Yemek seçen kirpi*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
22. Moss, S. (2022). *Seni seviyorum babacığım*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
23. Jakobs, G. ve König A (2022). *Tarçın ve büyük tartışma*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
24. Shurety, W. (2022). *Oyun arkadaşım doğa*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
25. Donaldson, J. (2022). *Bir turtulın hikayesi*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
26. Hay, S. (2022). *Kavanozda bir yıldız*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
27. Forslind, A. (2022). *Ela- kedili ziyaret*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
28. Knapman, T. ve Warburton, S. (2022). *Dinozorlar okulda!* Türkiye İş Bankası Yayınları.
29. Lamba, M. (2022). *Çok gri bir gün*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
30. Oswald, H. ve Waring, Z. (2022). *Pisi pisi ile kuçu kuçu*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
31. Wharton, E. ve Kolanovic, D. (2023). *Kayıp minik panda*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
32. Thompson, C. (2023). *Rüzgâr, yağmur*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
33. Schoenwald, S. ve Jakobs, G. (2023). *Hayvanat bahçesinde yeni yavru*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
34. Schoenwald S. ve Schmidt, A. (2023). *Sana mektup var*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
35. Stockham, J. (2023). *Geri dönüşüm günü*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
36. Elliot, R. (2023). *Yavru tilkinin ilk yazı*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
37. König A. (2023). *Tarçın ve gizemli sesler*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
38. König, A. (2023). *Geçmiş olsun tarçın!* Türkiye İş Bankası Yayınları.

39. Hergane, Y. ve Rauers, W. (2023). *Turna ile guguk kuşu*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
40. Weninger, B. ve Seig, K. (2023). *Küçük kırmızı kazak*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
41. Ünal, D. ve Şen, Z. B. (2022). *Uncu teyzenin değirmeni*. 1001 Çiçek.
42. Beigel, C. ve Goff, L. H. (2022). *Gülmeyen papağan*. 1001 Çiçek.
43. Kochka, (2022). *İki evi olan Violet*. 1001 Çiçek.
44. Cosme, N. B. (2022). *Okula gitmek istemeyen Lukas*. 1001 Çiçek.
45. Fronty, M. (2022). *İtfaiyeciler*. 1001 Çiçek.
46. Nielman, L. ve Manes, T. (2022). *Rahatlayabilen rengeyiği*. 1001 Çiçek.
47. Nielman, L. ve Manes, T. (2022). *Tavşanı özleyen köpek*. 1001 Çiçek.
48. Kochka (2022). *Kardeşi ile mutlu olabilen Arşil*. 1001 Çiçek.
49. Beigel, C. (2022). *Uçmak isteyen deve kuşu*. 1001 Çiçek.
50. Guidoux, V. (2022). *Hayvanlar*. 1001 Çiçek.
51. Villa, A. (2023). *Albert Einstein ve dahice fikirler*. 1001 Çiçek
52. Villa, A. (2023). *Maria Curie ve atomla ilgili buluşları*. 1001 Çiçek
53. Gausseron, É. (2023). *Midilli öyküleri. Yasemin'in midillisi*. 1001 Çiçek.
54. Bright, R. (2023). *Sevgi canavarı ve gecenin sürprizi*. 1001 Çiçek.
55. Verdu, I. ve Aranda, V. (2023). *Sevgi mektubu*. 1001 Çiçek.
56. Modere, A. ve Videlo, A. (2023). *Ayıcık hooop yatağa*. 1001 Çiçek.
57. Kelsey, E. ve Kim, S. (2023). *Asla yalnız değilsin*. 1001 Çiçek.
- 58 Bright, R. (2023). *Sevgi canavar ve dev dalga*. 1001 Çiçek.
59. Oleby, C. (2023). *Sirkten kaçış*. 1001 Çiçek.
60. Curtis, A. (2023). *Barnabi* 1001 Çiçek.
61. Diane Alber. (2002). *Küçük sabırlı nokta*. İstanbul: Beta Kids
62. (2022). *Süper patates, koş sebzecek koş!* Beta Kids.
63. Hendra, S. ve Linnet, P. (2022). *Süper patates, karnavalda kargaşa*. Beta Kids.
64. Carly, H. ve Eaves, E. (2022). *Bir kutup ayısıyla nasıl müze gezersin?* Beta Kids.
65. Hendra, S. ve Linnet, P. (2022). *Süper patates, belalı balon*. Beta Kids.
66. Hart, C. ve Eaves, E. (2022). *Bahçende dinazor nasıl yetiştirirsin?* Beta Kids.
67. Hart, C. ve Eaves, E. (2022). *Bir canavar yarışını nasıl kazanırsın?* Beta Kids.
68. Hart, C. ve Eaves, E. (2022). *Barlas Antik Roma'da*. Beta Kids.
69. Andresen, H. C. (2022). *Küçük deniz kızı*. Beta Kids.
70. Hart, C. ve Eaves, E. (2022). *Ejderha yakalama rehberi*. Beta Kids.
71. Francis, M. ve Claire, P. (2023). *Kuaför babam*. Beta Kids.
72. Samson, S. (2023). *Süslümingo*. Beta Kids.
73. Merino, G. (2023). *Suyu sevmeyen timsah*. Beta Kids.
74. Linn, S. (2023). *Tatlı rüyalar küçüğüm*. Beta Kids.
75. Alber, D. (2023). *Küçük dürüst nokta*. Beta Kids.
76. Trzpił, M. F. (2023). *Dans etmeyi seven ayı*. Beta Kids.
77. Graham, O. (2023). *Büyük kırmızı traktör*. Beta Kids.
78. Husband, E. (2023). *Çok gürültücü tilkiler*. Beta Kids.

79. Jones, P. (2023). *Mucit Gizmo*. Beta Kids.
80. Levey, E. (2023). *Eve dönüş yolculuğu*. Beta Kids.
81. Hargreaaves, R (2022). *Bay küt*. Doğan Çocuk
82. Hapka, C. (2022). *Tatlı bir merhaba*. Doğan Çocuk
83. Hargreaaves, R. (2022). *Küçük bayan gösterişli*. Doğan Çocuk.
84. Brydon, A. (2022). *Doğum günü sürprizi*. Doğan Çocuk.
85. Brydon, A. (2022). *Sihirli misafir*. Doğan Çocuk.
86. Glaa, C. (2022). *Mükemmel bir yuva*. Doğan Çocuk.
87. Orsi, T. (2022). *Küçük kadınlar*. Doğan Çocuk.
88. Hargreaaves, R. (2022). *Küçük bayan kararsız*. Doğan Çocuk.
89. Hargreaaves, R. (2022). *Küçük Bay ve Bayanlar Birlikte Eğleniyor*. Doğan Çocuk.
90. Hargreaaves, R. (2022). *Küçük Bay ve Bayanlar Pes Etmiyor*. Doğan Çocuk.
91. Mozzillo, A. (2023). *Ben yaprağım*. Doğan Çocuk.
92. Sinanlıoğlu, S. (2023). *Noa 'ya mektup*. Doğan Çocuk.
93. King, K. (2023). *Şaşkın möö möö*. Doğan Çocuk.
94. Cali, D. (2023). *Uykusuz her gece*. Doğan Çocuk.
95. Hale, S. (2023). *Müsmükemmel pisi Corn*. Doğan Çocuk.
96. Hargreaaves, R. (2023). *Bay Titrek ve Korsanlar*. Doğan Çocuk.
97. Acosta, A. ve Moreno, C. (2023). *Kaptan Yürekli'nin inanılmaz gemisi*. Doğan Çocuk.
98. Hargreaaves, R. (2023). *Küçük Bay ve Bayanlar Parkta*. Doğan Çocuk.
99. Hargreaaves, R. (2023). *Bay kusursuz*. Doğan Çocuk.
100. Hargreaaves, R. (2023). *Küçük Bayan Geveze ve Kurbağa Prens*. Doğan Çocuk.